

ET GAMMELT INDLÆG I EN NY DEBAT:

Grundtvigs vurdering af Beowulf som kunstværk

Af *Andreas Haarder*

I

Grundtvigs indsats i forskningen af angelsaksisk (i. e. oldengelsk, fremtidigt forkortet as.) litteratur er uomtvisteligt stor. Grebet af iver og energi, da de as. poetiske håndskrifter begyndte at åbenbare sig for ham, og samtidig – 1815 ff. – efter hans skarpe kritik af den af ham selv så længe ventede Thorkelinske udgave og latinske oversættelse af *Beowulf*¹⁾ tvunget til at hellige sig detaljen, udførte han et beundringsværdigt pionerarbejde, hvis første store resultat forelå i 1820²⁾.

Beowulf var det as. digt, der beskæftigede ham mest, og mange vidnesbyrd illustrerer, hvorledes digtet aldrig mistede sin betydning for ham.

Efter holmgangen med Thorkelin³⁾ og efter dristigt at have forplig-

¹⁾ *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica* (Kbh. 1815). I *Nordens Mytologi* (1808), p. 130, n. udtrykker Grundtvig sin længsel efter snart at se *Beowulf* udgivet.

²⁾ Det tilsløres, hvorledes Grundtvig engageres i forskningen af as. litteratur, når det hos P G Lindhardt hedder: »Arbejdet på krønikerne gav ham [i. e. Grundtvig] kontakt med *oldengelsk litteratur* (Beowulfsdrapaen)«. (*Grundtvig* (Kbh. 1964), p. 65 f.). Der er åbenbart en vis tradition for bemærkningen, cf. J P Bang, *Grundtvig og England* (Kbh. 1932), p. 19: »Han [i. e. Grundtvig] gav sig i Lag med de gamle nordiske Krøniker, men kom da herigennem ogsaa i Berøring med den gamle angelsaksiske σ : oldengelske Litteratur (Bjovulfs Drape)«. Thorkelins *Beowulf* udkommer, det er det afgørende. – Af nyere udtryk for anerkendelse af Grundtvigs pionerarbejde kan nævnes Franklin Cooley, »Early Danish Criticism of *Beowulf*«, E L H, *A Journal of English Literary History* VII (1940); af samme forf., »Contemporary Reaction to the Identification of Hygelac«, *Philologica: The Malone Anniversary Studies* (ed. by T A Kirby & H B Woolf, Baltimore 1949); D J Savage, »Grundtvig: a Stimulus to Old English Scholarship«, *ibid.*

³⁾ *Nyeste Skildrier af Kjøbenhavn* (1815), nr. 60, 63–68, 70–72 (75, 85). cf. også *Dansk Litteratur-Tidende* (1815), nr. 26–28 (anmeldelse) og nr. 29 (om Grundtvigs kritik).

tet sig til at besørge en (god) oversættelse, sled han med at gøre sig fortrolig med digtet. *Dansk Litteratur-Tidendes* bekymrede:

– blot ikke den digteriske Oversættelse bliver til en vilkaarlig Paraphrase, eller Grillenfængerier ikke her, som oftere i Hr. Pastorens historiske Undersøgelser, lede ham paa alt for mange Vildspor⁴⁾ –

skulle gøres til skamme, så vidt muligt.

Den store afhandling med indgående gennemgang af digtets indhold og betragtninger over dets poetiske og historiske betydning: »Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt«⁵⁾ kan ligesåvel som »mundsmagen«: »Stykker af Skjoldung-Kvadet eller Bjovulfs Minde«⁶⁾ til dels betragtes som forsøg på at lette samvittigheden over, at oversættelsen, han havde troet at kunne levere hurtigt, måtte lade vente på sig. »Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning« med den dertil knyttede »Kæmpevisen« og digtet »Efter-Klangen«⁷⁾ må også bringes ind i denne sammenhæng og ses som overvejelser over, og forsvar for, Grundtvigs metode: grundig tilegnelse af bogstaven, men derefter formidling af den as. poesi for et dansk publikum gennem gendigtning:

Men tog i Mund jeg Fædres Muld,
Da bundet var min Tunge⁸⁾.

På et vist tidspunkt (1816) så det ud til, at Rasmus Rask og Grundtvig i fællesskab skulle udgive *Beowulf* med oversættelse (oversættelsen ved Grundtvig)⁹⁾; et regulært samarbejde kom i stand; så sent som 1819 håbede Grundtvig stadig på planens fuldførelse¹⁰⁾; men forgæves. Endelig kunne han da selv i 1820 sende *Bjovulfs-Drape*. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim¹¹⁾

⁴⁾ *op. cit.* (1815), nr. 29, p. 461.

⁵⁾ *Danne-Virke* II (1817). Afhandlingen er fremtidigt forkortet *D-V* II (1817).

⁶⁾ *Danne-Virke* IV (1819).

⁷⁾ *Danne-Virke* II (1817).

⁸⁾ *op. cit.*, p. 95; cf. p. 79; (desuden) indl. til »Stykker af Skjoldung-Kvadet –«, *Danne-Virke* IV (1819), pp. 234–36; *Bjovulfs Drape* (1820), p. XXXIV. cf. endvidere H. Toldberg, *Grundtvig som Filolog* (Kbh. 1946), spec. p. 122 (brug af »prosaik prøveoversættelse«) og Kemp Malone, »Grundtvigs oversættelse af *Beowulf*«, *Grundtvig Studier* (1960).

⁹⁾ cf. *D-V* II (1817), p. 213 ff. og *Bjovulfs Drape* (1820), p. XXXIII.

¹⁰⁾ cf. »Stykker af Skjoldung-Kvadet –«, *Danne-Virke* IV (1819), p. 236. En ny udgave skulle også bekræfte hans egen oversættelses vederhæftighed (*idem*).

¹¹⁾ Fremtidigt forkortet *Bj. Dr.* (1820).

i trykken, ledsaget af omfattende introduktion og notemateriale og af ønsket:

At det herlige Kvad – – vil, efterat alt Mueligt er gjort for at Texten kan vorde fuldstændig og reen, snart opleve en ny og forbedret Udgave, hvortil jeg haver bidraget min Skjærv – – ihvem dette Værks Fuldendelse end maatte betroes¹²⁾ –.

Grundtvig lod det ikke blive ved denne »Skjærv«.

Tanken om en Englandsrejse foresvævede ham allerede i 1817:

– om en Frænde fra det Fjerne dreves did af den fælles Fædrene-Aand med underlige Længsler, med Lyst og Evne til at løse de Gamles Tungebaand og lukke dem ud til at sjunge deres Kvad, og forkynde deres Vidskab, det undtes ham vel neppe¹³⁾).

Da han tolv år efter kom til England, arbejdede han utrætteligt med as. håndskrifter og ikke mindst med *Beowulf*. Samtidig forsøgte han ihærdigt at vække en lignende interesse hos englænderne selv. Et levende vidnesbyrd om denne sidste aktivitet giver den lange, aldrig trykte, engelsksprogede henvendelse, *Grundtvig-ark.*, fasc. 363.2 (og de mange udkast), og at det gav resultat i interesse for udgivelser, herom vidner det i 1830 og 1831 udsendte *Prospectus*¹⁴⁾.

Grundtvig havde igen trukket meget store vekslers på sin egen energi:

– selv her hjemme agtede jeg kun ved Leilighed at give en ny Udgave af Bjovulfs Drape – –
skjøndt jeg nødigt vilde paatage mig mere end Udgaven af Bjovulf, fandt jeg dog ved nøiere Eftertanke, det var min Pligt¹⁵⁾ –.

Beowulf-udgaven skulle efter denne (engelske) plan, som mislykkedes, ligesom Grundtvig/Rask planen, ledsages af en *ordret* engelsk oversættelse¹⁶⁾).

Selv da Grundtvig efterhånden så sig manøvreret i baggrunden, reg-

¹²⁾ *op. cit.*, p. LXVIII f.

¹³⁾ »Om Bruneborg-Slaget –«, *Danne-Virke* II, p. 69. cf. *Bj.Dr.* (1820), p. LXIX ff. (om de mange opgaver).

¹⁴⁾ *Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus and Proposals of a Subscription, for the Publication of the Most Valuable Anglo-Saxon Manuscripts, Illustrative of the Early Poetry and Literature of our Language. Most of Which Have Never Yet Been Printed.* Edited by the Rev. N F S Grundtvig, D. D. of Copenhagen. (London: Black, Young, and Young –).

¹⁵⁾ *Molbech og Grundtvig. En Brevvexling* (ved K F Molbech og L Schrøder, Kbh. 1888), p. 213.

¹⁶⁾ cf. *Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821–1859* (udg. og indl. af Sv. Grundtvig, Kbh. 1882), 2. okt., 1830 (p. 95).

nede han stadig med at tage sig af den ny *Beowulf*, en udgave, Danmark skulle kunne være bekendt at lægge navn til. Den 10. aug., 1831 skrev han til sin hustru:

Slutningen bliver nu rimeligvis den, at *Black* opgiver Udgaven [i. e. af de forskellige tekster nævnt i *Prospectus*], imod at det Antiquariske Selskab tilfredstiller mig for mine Udgifter, og for Udgaven i det mindste af Bjovulfs Drape, og dermed er jeg i Grunden bedst fornøiet¹⁷⁾ —.

Senere, i rapporten til Molbech, hedder det ganske vist:

— selv Udgaven af Bjovulf overlod jeg gjerne til en Anden, naar der var nogen Anden, der havde studeret sig saaledes derind i som jeg, —

Grundtvig tilføjer imidlertid med stor overbevisning:

men det er der ikke, og det er et Værk, som skal afnøde hele den lærde Verden Respekt for en Aands-Cultur, som *Hume* og hans Eftersnakkere have brændemærket med Navn af barbarisk Raahed¹⁸⁾.

Af en fodnote i *Nordens Mythologi* (1832) fremgår det, at han regner med, at det er ham, der skal udgive digtet snarest:

— det var ikke urimeligt, om en læselig Udgave af dette stolte Nordiske Mindes-Mærke blev mit næste literære Arbeide, som første Bind af Bibliotheca Anglo-Saxonica¹⁹⁾.

I samme værk gives digtet en helt enestående placering:

Som et Pant derpaa, at Odins-Øiet i Løn har seet, vi vil ei svigte vort misundelsesværdige Kald som Vaaben-Dragere for *Gimle*, betragter jeg da ogsaa helst den store men endnu upaaskønnede Gave, Nornen sendte os over Havet, i *Bjovulfs* Drape, der ikke blot er Laurbær-Krandsen, hvormed Asa-Brage gik til Hvile, men indfletter Gjallar-Hornet i sig, og maatte komme for Lyset, før vi kunde opdage Sammenhængen i det Old-Nordiske Liv, og med Indsigt stræbe at fortsætte og forklare det²⁰⁾.

¹⁷⁾ *N F S Grundtvigs Breve til hans Hustru under Englandsrejserne 1829–31.* (Udgivne af deres Børnebørn, Kbh. 1920), p. 175.

¹⁸⁾ *Molbech og Grundtvig*, p. 217 f. (Grundtvig udtrykker (her) ogsaa utryghed ved at give *Exeter Book* fra sig).

Litteratur — ud over Grundtvigs egne breve og tilbageblik — om hans Englandsrejser (1829–31) og de as. hss.: F Rønning, »N F S Grundtvig og den oldengelske litteratur«, *Historisk Månedsskrift for folkelig og kirkelig Oplysning* IV & V (1885); H Toldberg, »Grundtvig og de engelske Antikvarer«, *Orbis Litterarum* V (1947); D J Savage, *op. cit.* På Grundtvigs sidste Englandsrejse (1843) spillede de as. hss. en mindre rolle.

¹⁹⁾ *op. cit.*, p. 584.

²⁰⁾ *ibid.*, p. 193.

Allerede det følgende år forelå englænderen I. M. Kembles *Beowulf*-udgave²¹).

I forlængelse af den stærke konstatering i 1832 af digtets betydning ligger den senere udtalelse, at det er »skabt og skikket til at være en lille fælles Homér for England og Norden«²²), og idet Grundtvig fik øje for, hvorledes den græske mytologi måtte bringes i frugtbar sammenhæng med den nordiske: Kronos nedgravede sine skatte i Norden – indtog digtet sin naturlige plads i *Brage-Snak* om græske og nordiske Myter og Oldsagn (1843–44) og i *Græsk og Nordisk Mythologi for Ungdommen* (1847).

Grundtvigs *Phenix-Fuglen* (1840) har nøje forbindelse med hans forhold til *Beowulf*, digtet han endnu ikke er blevet færdig med. I fortællingen peger han på sit »literære Sølv-Bryllup med »Anguls Oldkvad««, taler om sin »tilsyneladende Utroskab«, om genvordighederne i England i forbindelse med udgivelsesplanerne, om andre udgivere – og fastslår:

Jeg skulde derfor ønske i en Dansk Udgave af »*Bjovulf*«, at give mine Engelske Medbeilere et godt Exempel – – Texten, som jeg paa det Nøieste har sammenlignet med den eneste Haandskrift i det Brittiske Museum, ligger nu ogsaa færdig til Udgivelse, men Bekostningen gaaer over mine Kræfter, saa jeg for det Første maa nøies med at vise Vilien med nærværende lille Prøve af den endnu utrykte *Exeter-Bog*.

Vi må nøjes, for *Beowulf* er vigtigere:

– – er en Æres-Punkt for *Danmark*, ei blot fordi dette gammelnordiske Heltedigt for en stor Deel handler om *Danmark* og kom først her for Dagens Lys, men især fordi den Danske Udgave gjør os daglig mere Skam, uden at man vil erkiende min Fordanskning og medfølgende Rettelser for klækkelig Bod, saa det var meget ønskeligt, jeg blev istand til at besørge en Dansk Udgave af Texten, som jeg med hele mit Autorskab tør indestaae for, skulde paa denne Punkt redde Danmarks Ære²³).

Året efter publiceredes afhandlingen »*Bjovulfs Drape* eller det Oldnordiske Heltedigt«. Den stedse i »videnskabelig *Beowulf*forskning« engagerede Grundtvig, som stiler mod en udgivelse, må foreløbig nøjes

²¹) J M Kemble, *Beowulf, the Travellers Song, and the Battle of Finnesburh* (London 1833, 2. udg. 1835).

²²) *Mands Minde 1788–1838*. Foredrag – holdte 1838. (Kbh. 1877), p. 460.

²³) *Phenix-Fuglen*. Et Angelsachsisk Kvad, førstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang (Kbh. 1840), pp. 9–13. (De to sidste citater er fra p. 12 og 13).

med at gøre status, i. e. skrive den afhandling, der stort set kunne være introduktion til udgaven²⁴).

Som årene gik, så den ene *Beowulf*-udgave efter den anden lyset. Ja, i 1847 vovede en dansker, Frederik Schaldemose, at udsende udgave og oversættelse²⁵; andenhåndsarbejde ganske vist; men hvor mange målte graden²⁶? Den »sprog- og sagkyndig[e] Literator«²⁷) sendte værket i trykken med følgende salut:

– en ung Student, der siden lige til Oldingsalderen har udmærket sig ved pøbelagtig Grovhed i sine mange literaire Feider, slængde, efter sit eget energiske Udtryk, Kjolen, som en Gadedreng og overøste den gamle Mand [i. e. Thorkelin] med Snavs – – [note:] Forfatteren til disse Linier tvivler ikke paa, at denne nu gamle literaire Kamphane ogsaa vil stikke Haanden i Rendestenen og tilsøle ham; nu, lad ham det²⁸)!

Grundtvig er tavst.

I et (utrykt) forord, dateret 1855, til en påtænkt (ny) oversættelse, kritiserede han påny sine udenlandske »Medbeilere« og lovede: »Kan jeg overkomme det, skal jeg besørge en bedre Udgave med alle [] de Oplysninger, jeg formaaer²⁹) –«.

Først i 1861 lykkedes det: *Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen*, Det Old-Angelske Heltedigt paa Grundsproget – den udgave, Grundtvig mente at turde lægge navn til – forelå på tryk – omsider. Og efter at videnskabsmanden Grundtvig således havde retfærdiggjort sig, kunne han – et halvt århundrede efter at han med så »stor forvovenhed havde rakt Anguls Oldkvad sin hånd«³⁰) – til rækken af *Beowulf*-arbejder føje: *Bjovulvs-Drapen*, Et Høinordisk Heltedigt, fra Anguls-Tungen

²⁴) *Brage & Idun*, et nordisk Fjærdingårsskrift (v. Fr. Barfod) IV (1841). Fremtidigt forkortet *Br. & Id.* IV (1841).

cf. p. 533 (en udgave kunne Grundtvig hurtigt levere).

Toldbergs omtale (cf. »Grundtvig belyst af en moderne anglist«, *Grundtvig Studier* (1948), p. 101) af denne afhandling (og af indl. til udg. *Beowulfes Beorh* (1861)) kan meget let (mis)fortolkes derhen, at den (de), som bidrag til en (litteraturkritisk) vurdering af *Beowulf*, simpelthen falder udenfor »den videnskabelige Beowulfforskning«; en meget forenklet karakteristik (og en karakteristik, som Grundtvig nok skulle have sig frabedt).

²⁵) *Beo-wulf og Scopas Widsid*, to angelsaxiske Digte, med Oversættelse og oplysende Anmærkninger (Kbh. 1847; genoptrykt 1851).

²⁶) Se dog P A Munchs anm. i *Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur* II (1848), pp. 133–38.

²⁷) *Kjøbenhavnsposten* (1847), nr. 282, p. 1127.

²⁸) *op. cit.*, p. IV.

²⁹) *Grundtvig-arkivet*, fasc. 312, nr. 1, bl. 1r.

³⁰) cf. *Phenix-Fuglen* (1840), p. 9.

fordansket (Anden forbedrede Udgave 1865); med ret god samvittighed nedskære det videnskabelige apparat til et minimum og lade digtet fremtræde som »en *dansk Læsebog* for Gamle og Unge – den bedste *poetiske Læsebog*, man i Danmark og hele vort Høinorden kan ønske sig³¹⁾«.

Men forlængst var jo digtet optaget i hans egen tankeverden, og forlængst havde det således fået betydning for ham som digter og forkynder.

II

I arbejdet med *Beowulf* – som ovenfor illustreret et livslangt engagement – er der et spørgsmål, Grundtvig hyppigt finder anledning til at beskæftige sig med: *Er det egentlig ret beset et godt digt; hvorledes egentlig vurdere det som kunstværk?*³²⁾.

Ved overhovedet at berøre dette problem fremtræder hans overvejelser med ret forbløffende aktualitet i den debat, der har fundet sted i nyere as. litteraturforskning, specielt siden J R R Tolkiens artikel fra 1936: »*Beowulf: The Monsters and the Critics*«³³⁾. En indgående behandling af denne debat ville give mit arbejde slagside. Jeg skal imidlertid forsøge at fremdrage vigtige momenter og pege på væsentlige bidrag.

I sin disputats om *Beowulf* – iøvrigt bl. a. et opgør med den dengang i stort omfang accepterede »*Lieder-Theorie*«: et sammenstykket digt – konstaterede Rønning:

digtet falder i grunden i to dele, hvoraf den ene handler om Beovulfs kamp med Grændel (og dennes moder), den anden om hans strid med dragen, og disse to

³¹⁾ *op. cit.*, p. VIII og IX.

³²⁾ Der foreligger en artikel af Kemp Malone om »Grundtvig as *Beowulf* Critic« i *The Review of English Studies* XVII (1941). Den er anmeldt af Toldberg i *Grundtvig Studier* (1948), cf. note 24 (supra). Artiklen benytter et mindre, omend vigtigt, udsnit af relevante kilder. Toldbergs bemærkning (p. 100): »Malone gennemgaar alle de steder, hvor Gr. har udtalt sig om *Beowulf* fra *Danne-Virke* II til indledningen til tekstudgaven *Beowulfes Beorh* (1861)« er jo urigtig. (Iøvrigt udtaler Grundtvig sig også før *D-V* II (1817), cf. infra).

Jeg håber, nærværende arbejde vil vise, at der var grund til at uddybe emnet.

³³⁾ Sir Israel Gollancz Memorial Lecture, *Proceedings of the British Academy* XXII (1936).

dele sammenholdes kun temmelig løselig ved, at Beowulf optræder i dem bægge³⁴).

Denne opfattelse er et centralt punkt i Tolkiens artikel – der mener ad litteraturkritisk vej effektivt at kunne imødegå den – såvel som i mange senere diskussionsbidrag.

Tolkien ville også et andet opgør, nemlig med de smagsdomme, som i en vurdering af digtet må pege på en (med W P Kers ord) »radical defect, a disproportion that puts the irrelevances [i. e. uhyrekampene] in the centre and the serious things on the outer edges«³⁵). Men her kan han teoretisk få medhold både af »venner og fjender« i den påfølgende debat, blot med den forskel, at medens de første (og han selv) i virkeligheden nok ville være mere eller mindre enige om, at uhyrerne i sig selv, uden mytisk ikklædning, er »thin and cheap – elements«³⁶) (altså barbariske?, barnlige?, udtryk for dårlig smag?), vil de sidste betone uhyrernes realitet og betydning også, eventuelt, uden en sådan ikklædning.

Beowulf-digteren udnytter iflg. Tolkien berøringspunktet mellem »Northern courage« og kristendommens lære. Ved »Northern courage« skal vi forstå »the creed of unyielding will«³⁷), og for at illustrere nærmere vender Tolkien blikket mod den nordiske mytologi, mod forestillingen om ragnarok-kampen, hvor mennesker og guder er ét over for det onde³⁸). I *Beowulf* bringes »ragnarok-synet« i berøring med kristendommen. (Derfor spiller sammenknytningen af Grendel-familien og Kains slægt en central rolle i digtet). De gamle tanker, det gamle syn får nyt perspektiv. Og idet Beowulf først kæmper mod Grendel-familien, siden mod dragen, skabes et digt, der i virkeligheden slet ikke er episk, men »essentially a balance, an opposition of ends and beginnings. In its simplest terms – a contrasted description of two moments in a great life, rising and setting«³⁹), mens hele rammen om uhyrekampene – også de mange såkaldte episoder – har funktion i denne helhed⁴⁰).

³⁴) *Beowulfs-Kvadet*. En literær-historisk Undersøgelse. (Kbh. 1883), p. 6.

³⁵) *op. cit.* (i. e. Tolkiens artikel), p. 251.

³⁶) *ibid.*, p. 256; cf. p. 272 (»crude material«) og p. 277: »It is just because the main foes in *Beowulf* are inhuman that the story is larger and more significant – It glimpses the cosmic –«.

³⁷) *ibid.*, p. 262.

³⁸) *ibid.*, p. 263.

³⁹) *ibid.*, p. 271, cf. p. 275 f.

⁴⁰) cf. *ibid.*, p. 270 f., 274 f.

Det er nok et spørgsmål, om ikke Tolkien, skønt med udgangspunkt i, hvad han kalder »that time of fusion«⁴¹), lægger afstand mellem litteraturkritikeren Tolkien, der skaber den mest positive og helstøbte vurdering af digtet, der vel nogensinde er givet, og det digt, som vi, for mig at se, får størst mening i og derfor mest glæde af ved at forsøge at placere os sammen med det as. publikum.

I en artikel af ret ny dato giver Bruce Mitchell udtryk for stor resignation med hensyn til vore muligheder for at forstå et digt af denne art på grund af »our ignorance of the conventions in which the poems are written«. Mitchell fortsætter:

We do not know who wrote them or by whom, where, and when, they were first heard. What the author took for granted in his audience we can never determine with any accuracy. We are just as much out of our depth as a learned man of 1850 would be if he were suddenly and without any explanation put in front of a television set or transported to a cinema⁴²).

Mitchell hylder Tolkien.

Men T M Gang, »Approaches to *Beowulf*«⁴³) – I C van Meurs, »*Beowulf* and Literary Criticism«⁴⁴) – K Sisam, »*Beowulf's* Fight with the Dragon«⁴⁵) – (på sin vis) N K Chadwick, »The Monsters and *Beowulf*«⁴⁶) – og iflg. hele værkets tendens også D Whitelock, *The Audience of Beowulf* (1951) – har på forskellig måde villet stille en mere realistisk fremgangsmåde op over for Tolkien og de i hans retning orienterede, blandt andre: A Bonjour med *The Digressions in Beowulf* (1950); »Monsters Crouching and Critics Rampant –«⁴⁷); »*Beowulf* and the Snares of Literary Criticism«⁴⁸) og A G Brodeur med *The Art of Beowulf* (1959); også Kemp Malone må nævnes her:

More striking is the originality of *Beowulf* in structure. The two main parts balance each other admirably, exemplifying and contrasting as they do the heroic life in youth and age⁴⁹).

⁴¹) *ibid.*, p. 262.

⁴²) »»Until the Dragon Comes ...« Some Thoughts on *Beowulf*«, *Neophilologus* XLVII (1963), p. 135).

⁴³) *The Review of English Studies* NS III (1952).

⁴⁴) *Neophilologus* XXXIX (1955).

⁴⁵) *The Review of English Studies* NS IX (1958).

⁴⁶) *The Anglo-Saxons*. Studies in Some Aspects of their History and Culture. Pres. to Bruce Dickens. (ed. by P Clemons, London 1959). cf. p. 172.

⁴⁷) *Publications of the Mod. Lang. Association of America* LXVIII (1953).

⁴⁸) *Études Anglaises* X (1957).

⁴⁹) *A Literary History of England*, ed. by A C Baugh (New York & Lond.

I »Symbolism in *Beowulf*: Some Suggestions« benytter han Grundtvig-materiale som udgangspunkt⁵⁰).

På den »realistiske side« må, som en speciel faktor, anføres den *mundtlige teori*, med linie tilbage i as. litteraturforskning⁵¹), men i ny og konkretiseret form med slagkraft gennem formelanalyse introduceret af F P Magoun (Jr), »Oral-Formulaic Character of Anglo-Saxon Narrative Poetry«⁵²). – Den har mødt kritik. Måske er R D Stevicks (»The Oral-Formulaic Analyses of Old English Verse«⁵³)) vægtigere end den, A Bonjour (»*Beowulf* and the Beasts of Battle«; »Poésie héorique du moyen âge et critique littéraire«; »*Beowulf* et l'épopée anglo-saxonne«⁵⁴), Claes Schaar (»On a New Theory of Old English Poetic Diction«⁵⁵)) eller A G Brodeur (*op. cit.*) så sig i stand til at levere. Men der er slet ingen tvivl om, at teorien på afgørende måde har bidraget til at erindre om baggrunden for det as. digt (den as. skjalds vilkår). Den tvinger til en smule forbehold overfor Tolkiens, og de mange andres, »poet who set out to *write* a – »long and studied« – poem«, og hans måske mere personlige »We must dismiss, of course, from mind the notion that *Beowulf* is a 'narrative poem'«⁵⁶). R P Creed, »On the Possibility of Criticizing Old English Poetry«⁵⁷) vil vise, hvorledes litteraturkritikeren kommer ind i billedet igen, bare udgangspunktet er det, efter (formelteoretikeren) Creeds overbevisning, rigtige.

Som jeg har skitseret, har vi at gøre med et område inden for nyere forskning af as. poesi, som har været særdeles frugtbart på bidrag. Og-

1948), p. 94. Malone tilføjer imidlertid senere (*idem*): But the greatness of *Beowulf* lies largely if not chiefly in its wording, and here the poet is no innovator; he is rather the master of a traditional style –«.

⁵⁰) *English Studies Today*. Sec. Ser., ed. by G A Bonnard (Bern 1961).

⁵¹) cf. spec. H M Chadwick, *The Heroic Age* (1912) og J C Pope, *The Rhythm of Beowulf* (1942).

⁵²) *Speculum* XXVIII (1953). cf. samme forf., »Bede's Story of Cædman: The Case History of an Anglo-Saxon Oral Singer«, *Speculum* XXX (1955) og »The Theme of the Beasts of Battle in Anglo-Saxon Poetry«, *Neophilologische Mitteilungen* LVI (1955). Desuden bl. a. R P Creed, *Studies in the Techniques of Composition of the Beowulf Poetry* ... Unpubl. Harv. Diss. (1955) og »The Making of an Anglo-Saxon Poem«, E L H, *A Journal of English Literary History* XXVI (1959) – og ikke mindst A B Lord, *The Singer of Tales* (Cambr. Mass. 1960).

⁵³) *Speculum* XXXVII (1962).

⁵⁴) henhv. *Publications of the Mod. Lang. Association of America* LXXII (1957), *Romania* LXXVIII (1957), *La Table Ronde* N° 132 (1958).

⁵⁵) *Neophilologus* XL (1956).

⁵⁶) Tolkien, *op. cit.*, p. 263, 266, 271.

⁵⁷) *Texas Studies* III (1961–62).

så Kingsley Amis har ladet sig inspirere og irritere: »A good poem is not just good, but good of its kind«, hedder det⁵⁸), og i hans digt »Beowulf«:

Only with Grendel was he man-to-man;
 Grendel's dam was his only sort of woman
 (Weak conjugation). After they were gone
 How could he stand the bench-din, the yelp-word?⁵⁹)

Indlæggene i debatten er mangeartede, modsætningerne til tider store. Grundtvig leverede ikke – som Tolkien i ovennævnte artikel – en enkelt helstøbt fortolkning af *Beowulf*. Men han gjorde sig mange tanker. Debatten i det 20. århundredes as. litteraturforskning findes på mange måder foregribet i ham⁶⁰).

III

»A good poem is not just good, but good of its kind« – Det var naturligt for Grundtvig, da han første gang skulle tage stilling til *Beowulf*, at stille det i relation til noget allerede kendt. I et udkast, der efter indholdet at dømme slutter sig nærmest til *Nyeste Skilderie* (1815), priser han digtet som »det eneste nordiske Epos, forunderlig *odysseisk deilig af Skikkelse*«⁶¹). I *Nyeste Skilderie* bruger han edda-digtningen som sammenligningsgrundlag:

– *Bjovulfs Drape* – er saa ganske ene i sit Slags, at jeg ikke tør hensætte det i Fag med noget af de Kvad vi have fra Nordens Oldtid, thi Man sporer her i Anlæg og Udførelse en vitterlig Konst, om jeg saa maae sige, der forunderlig besvoger sig med den gamle danske Trohjertighed og Simpelhed. De eddiske Kvad om Volsunger og Niflunger ere uimodsigelig dette Kvads næste bekendte Frænder, men Sødskende vorde de aldrig for Beskuelsen, deres Høihed og Dybde

⁵⁸) *The Spectator* (April 5, 1957), p. 445.

⁵⁹) 3. strofe. *The New Poetry* (The Penguin Poets 1962), p. 85. Amis ironiserer i sit digt ikke mindst over brugen af *Beowulf*, qva »stort« digt, som undervisningspensum.

⁶⁰) Oversigten over indlæg i debatten er langt fra udtømmende. Bl. a. vil A Bonjour, *Twelve Beowulf Papers 1940–1960. With Additional Comments* (Geneve 1962) kunne supplere. Iøvrigt er en vis forenkling af problematikken tilstræbt.

⁶¹) *Grundtvig-ark.*, fasc. 388, nr. 29, bl. 49 v. (fremhævelsen er min). Iflg. Re-gristrant skulle der være tale om et udkast til *D-V II* (1817).

i Følelse og Betydning savner Bjovulfs Drape, men derfor er den ei heller som de kjæmpelige Brudstykker der kun have Sammenhæng og Eenhed i det Usynlige, *den er et favert, smagfuld ordnet og udpyntet Heelt*, og vilde en Skjald i Konstens Barndom frembringe et Saadant, maatte han nøies med en verdslig Eenhed, lade Alt bevæge sig om sin Helt, Alt kaste Glands paa ham. Saa er det virkelig og Kvadet er i alle Maader Bjovulfs aandelige Bautasteen af smeltet Guld som skinner fra Hroneklint vidt over Havet og kundgjør Styrmandens speidende Øie Sø Gothens Hæder, skjøndt det ei skal nægtes, til Skjaldens Priis, at den kjender sin Lavhed under den Himmel, mod hvilken den peger⁶²).

Citatet rummer, skønt – eller fordi – Grundtvig kun kort tid forinden havde indledt bekendtskab med *Beowulf*, en ualmindelig klar vurdering af digtet i dets, for ham at se, storhed og svaghed. Det er enestående i rækken af vurderende betragtninger. Aldrig senere skulle han kalde *Beowulf* smagfuldt (ordnet). Allerede to år efter korrigerede han sig selv:

– man sporer her, som hos Shakspear, og vel i al engelsk Poesie, en Bestræbelse efter planmæssig at frembringe colossale Konst-Værker, som aldrig kan lykkes uden, hvad Angler og Engellænder altid have savnet, det er: *Smag*⁶³).

Samtidig med at Grundtvigs agtelse for englænderne steg og stabiliseredes, blev denne karakteristik stående. De er »det smagløseste Folk i den dannede Verden«, konstaterede han i et Mands Minde foredrag⁶⁴). Og pudsigt kom den til tider nærmest fikse idé til udtryk, når han i breve (fra England) til hustruen begrundede den lykke, han syntes at gøre hos visse engelske kvinder, bl. a. Mrs. Bolton, i – den engelske smagløshed: »Er det dog ikke vist, hvad jeg altid har sagt etc.«⁶⁵).

Den smagløse, det er englænderen på godt og ondt. Det smagløse er godt og ondt. Grundtvigs forhold til begrebet smag ligner et ulogisk dobbeltforhold.

I vurderingen af *Beowulf* skete der en kovending mellem 1815 og 1817. Dette skyldes imidlertid digtet. Digtet, ikke smagssynet, ændrede

⁶²) *op. cit.* (1815), nr. 65, sp. 1027 f. (fremhævelsen er min).

I *Bj. Dr.* (1820) er Grundtvig inde på, at en vurdering af digtet ville kunne underbygges af en udførlig behandling af »den Angel-Sachsiske Poesies Vilkaar, og i Særdeleshed nærværende Digts Forhold til Saga-Kvadene i Edda, og til Tydskernes Niflung-Sang« (p. L).

⁶³) *D-V II* (1817), p. 271.

⁶⁴) *Mands Minde*, p. 434.

⁶⁵) *Grundtvigs Breve til hans Hustru under Englandsrejserne* – 4. aug., 1830 (p. 118). cf. 25. juni, 1830 (p. 99): »Bliv nu kun ikke jealous paa Din gamle graaskæggede tandløse Mand, men glæd Dig heller over at den engelske Smagløshed dog maaskee een Gang kan have gode Følger«.

karakter for Grundtvig. Vender vi blikket mod de senere mytologiske værker, *Nordens Mythologi* og *Brage-Snak*, får vi et tydeligt indtryk af konsekvens i Grundtvigs forhold til smags-begrebet, og vi ser videre, at dette forhold ikke er væsensforskelligt fra det, man aner i hans udtalelser i 1815 om *Beowulf* og den nordiske edda-digtning.

Det hedder i førstnævnte værk:

– *lidt* Barbariskhed maa der være hos det Folk, der ei nænner, for den smukke Over-Flades Skyld, at bortgive det Mindste af *Dybden* og *Fylden*, som baade i Konst og Vidskab er det *Væsenlige* der aldrig maa opoffres⁶⁶⁾.

Og i *Brage-Snak*:

– der er en Fordom, som, langt fra at aftage, synes daglig at voxe, som om den skulde opfylde Verden, og som, hvor den hersker, gjør hartad ethvert Kæmpe-Skridt til *ægte* Skjønhed baade i Livet og i Døden umulig: *den* Fordom nemlig, at hvad der skal blive skjønt, maa først være i den allerstrængeste *Orden*. Derved gaar nu nødvendig *Friheden*, gaar som oftest *Livet*, baade Aandens og Hjærtets Liv, og altid Livets bedste Kræfter i Løbet⁶⁷⁾ –

og

– jo mer man lige fra Begyndelsen stræbte efter Regelmæssighed, Runding, Klang og Klarhed, eller hvad man kalder en »fuldendt Form«, des snarere gik man glip baade ad »Aanden og Livet«⁶⁸⁾ –

Mens Grundtvig klart placerer smagen, er det for enkelt og forkert at tro, at han dermed *afviser* smagsdommen som sådan. Det gjorde han ikke i 1815, og det gør han ikke her. Dens rolle er uafviselig. Han må blot foretrække en Shakespeare »for Livets Skyld« frem for »en smagfuld Død – med de franske Tragikere«⁶⁹⁾. Når dette er pointeret, kan han i sin behandling af historien om Suttungs mjød – »en smagløs Smags-Mythe« – klart redegøre for den moderne digters muligheder med hensyn til at frembringe »ægte Konst-Poesi«. Han kommer først ind på det videnskabelige engagement, der f. eks. havde været ham en nødvendig forudsætning for hans poetiske gengivelse af *Beowulf*:

– thi det er virkelig Betingelsen for en ægte Konst-Poesi, at hvad der af Begeistring er tilbage, forbinder sig med Flid og videnskabelig Granskning. Denne store og vigtige Sandhed, at Poesien maa blive videnskabelig, for at Vidskaben

⁶⁶⁾ *op. cit.*, p. 40.

⁶⁷⁾ *op. cit.* (v. Svend Grundtvig, 2. opl., Kbh. 1876), p. 268.

⁶⁸⁾ *ibid.*, p. 274.

⁶⁹⁾ *ibid.*, p. 62 f.

kan blive poetisk, og at det er *Mythe-Bøgerne*, hvor de ligge begravede dybt i Støvet, under en Jette-Møes Opsyn, den *skønne Videnskab* kaldt, som Digteren maa arbejde sig ned til og ind i, som Bølværk med Naveren giennem Klippen, denne Sandhed er vel ikke smukt men dog levende og træffende udtrykt i *Kva-ser-Mythen*, –

I forlængelse heraf taler han så om (bl. a.) smagens rolle:

og istedenfor at rympe Næse ad det Smagløse deri, er det vort store Kald at følge dens Anvisning, og saaledes frembringe ikke blot en bedre Smag end Mythe-Smeden havde, men fremfor Alt et bedre *Krage-Maal*, end det der hidtil lød – – men da der dog nødvendig maae opstaae Rim-Flikkere i Snese-Tal, hvor der fordom var Propheter og Poeter, saa giælder det ret egenlig nu, om vi kan vinde den Priis vore Fædre spaaede om, at forbinde det Deilige med det Dybe, det Smagfulde med det Høie, og det Klare med det Hemmelighedsfulde⁷⁰).

Smagshensynet indgår i den højere enhed.

I sit forhold til begrebet smag er Grundtvig et barn af sin tid – med dens tilknytning til det 18. århundrede. Malone er inde herpå, når han fremsætter »the theory that Grundtvig's criticism is itself a blend of discordant elements (neoclassic and romantic)«⁷¹). Jeg har i det foregående været inde på, hvorledes Grundtvig ikke selv ville vide af nogen form for »discord«. Men Malone fortsætter – og giver basis for kritik:

Certainly his unfavourable criticism of the poem reflects, for the most part, characteristic weaknesses of neoclassic critical theory, and need not be taken too seriously today. – – It is interesting, however, to note that much of Grundtvig's unfavourable criticism of *Beowulf* sounds familiar enough, whether derived from him or not. The flaws or defects which he found in the poem are (with few exceptions) those which later critics also found. He seems to have been more influential in his false than in his true critical judgments⁷²).

Der er vel ingen grund til at beskæftige sig med den mulighed, at Grundtvigs »unfavourable criticism« skulle have påvirket senere vurderinger. Malone indleder selv sin artikel med netop at pege på den ringe opmærksomhed, Grundtvigs litteratur-kritiske bemærkninger skænkedes af eftertidens *Beowulf*-forskere. Det er imidlertid mindre væsentligt. Men

⁷⁰) *Nordens Mythologi*, p. 622. cf. kap. XXIV i *Brage-Snak* (»Skjaldre-Kunsten og Suttungs-Mjøden«): Der er håb om, at »Poesien, trods alle Vanskeligheder, gjenfødes – – og belønnes med *et smagfuldt Glædens Bæger* –« (p. 358, fremhævelsen er min).

⁷¹) »Grundtvig as *Beowulf* Critic«, *op. cit.*, p. 136. cf. *ibid.*, p. 135: »– let me point out the obvious fact that Grundtvig's criticism has its roots in the enlightenment of the eighteenth century, modified though it be by the romanticism of Grundtvig's own day«.

⁷²) *ibid.*, p. 136.

Malone placerer tilsyneladende uden tøven Grundtvigs positive kritik som – stort set – »true«, den negative som – stort set – »false critical judgments«. Selv om det er en naturlig ting at mene, at *Beowulf* er det store kunstværk, som f. eks. Tolkien gør det til, er der naturligvis ikke tale om en fastslået kendsgerning. Min hovedindvending mod Malone, der iøvrigt så udmærket har fremlagt nogle for Grundtvig-fremmede forskere aldeles ukendte udtalelser, er imidlertid den, at han, efter min mening, placerer Grundtvig unøjagtigt:

– Professor Tolkien, in his recent British Academy lecture, passes Grundtvig over in silence, although the problem which he discusses, and *the conclusions which he reaches, may not unfairly be described as Grundtvig brought up to date*⁷³).

Problemet er også Grundtvigs – ja; men Tolkiens løsning er Tolkiens. Rammen bliver alt for snæver til at Grundtvig, selv med modifikationer, lader sig indsætte deri.

Grundtvig er *efter* 1815 – 1817 ff., cf. ovenstående citater – enig med sig selv om, at *Beowulf* på flere måder ikke er smagfuldt, hvilket vil sige, at det som kunstværk ikke er fulkomment. Når han som eksempel på dårlig smag i digtet nævner, at vi i stedet for »en Valkyrie i Dødsdvale« har »fordrukne, snorkende – Kæmper«⁷⁴), virker han, i vore øjne, hildet i det 18. århundredes smagsdomme. Men det er i virkeligheden ikke denne art smagsbrud, brud på »god tone«, der generer ham i væsentlig grad. Det samme gælder hans forhold til uhyrerne og deres, indgående skildrede, drastiske færden. Heller ikke det principielle spørgsmål, om man bør anvende »eventyr«, er nogen virkelig anstødssten, selv om han helst selv vil se uhyrerne som idébærende. Når han ser dem som bærere af én idé (det onde), cf. Tolkien, kan han synes, det er forkert, at dragen i digtet har en smule af retten på sin side – hos Malone eksempel på »characteristic weakness- of neoclassic critical theory«⁷⁵). Men uhyrekampene *er* for Grundtvig »eventyr«, barnlige eventyr; dog »childly« ikke »childish«, søger han at skelne i et udkast til en beskrivelse af *Beowulf* længere end den, der blev plads til i *Prospectus*⁷⁶).

⁷³) *ibid.*, p. 129 (fremhævelsen er min).

⁷⁴) *Beowulfes Beorh* (1861), p. XXX f.

⁷⁵) »Grundtvig as *Beowulf* Critic«, *op. cit.*, p. 136. cf. *D-V II* (1817), p. 278.

⁷⁶) *Grundtvig-ark.*, fasc. 315, bl. 4 v. I *Bj. Dr.* (1820), p. LI udtrykker han imidlertid utilfredshed med, at »Eventyr og Historie – sammenblendes« (cf. *D-V II* (1817), p. 278). – cf. *infra*.

Mange gange understreger han, at han finder digtet »særdeles skikket til Læsebog for alle vore Børn«⁷⁷).

Nej, det er først og fremmest digtets struktur, Grundtvig ikke kan forlige sig med: anvendelsen af 1) *episoder* 2) *uhyrekampe* (digtets to dele) *inden for Beowulf-digtets rammer*.

Og her kommer han således til at stå i modsætningsforhold til Tolkien og dennes afklarede standpunkt, men midt i det 20. århundredes diskussion.

IV

Betegnelsen *episoder* er blevet brugt om de afsnit af *Beowulf*, som er indflettet i digtet, ofte (i manges øjne) uden klar forbindelse med hovedhistorien.

Bonjour har i det tidligere nævnte værk *The Digressions in Beowulf* med ikke ringe held kunnet finde frem til disse »digressioners« (mulige) funktion i helheden. Grundtvig når aldrig så vidt. Nærmest Bonjour står han måske i sine tidlige (1815), generelle og uproblematisk udtalelser. Senere forsøger han sig undertiden lidt i Bonjourske retning, ser på den enkelte episode⁷⁸).

ad *Beow.* ll. 456–72; *Bj. Dr.* (1820), pp. 43–44:

[Hrodgar ytrer sin Glæde over Bjovulfs Komme og Agt, men] tager tillige paa en fiin og venlig Maade sin Høihed i Agt, ved at bemærke, hvorledes Bjovulfs Fader havde i forrige Tider ogsaa besøgt ham, men under saare ulige Omstændigheder, thi da var han i sin Velmagt; Egthjov [i. e. Beowulfs far] derimod en Flygtning etc.⁷⁹).

ad *Beow.* ll. 1066–1159; *Bj. Dr.* (1820), pp. 99–107:

⁷⁷) *Grundtvig-ark.*, fasc. 312, nr. 1, bl. 1 v. Der er flere grunde til, at digtet er egnet for børn, cf. *Bj. Dr.* (1820), p. LII; *Br. & Id.* IV (1841), p. 523 f. (»Barnet bryder sig aldrig om Konstens Regler«); »Trolden Grændel og hans Moder i Danmark«, *Danskeren* III (1850), p. 229.

⁷⁸) De følgende eksempler på udtalelser om den enkelte episode er anbragt således, at eks. 1–4 er fra *D-V* II (1817); eks. 5–7 fra *Br. & Id.* IV (1841). Liniehenvisningen svarer til E v K Dobbie, *Beowulf and Judith. The Anglo-Saxon Poetic Records* IV (1953). Desuden henvises til Grundtvigs oversættelse.

⁷⁹) *D-V* II (1817), p. 228.

Det bør ikke oversees, at Episoden om de Danskes seierrige Tog er aldeles paa sit rette Sted, thi en saadan hørde til, for at gjøre det beskueligt, at ikke Mod og Manddom, men kun uhyre Legems-Styrke, feilede dem til Seier over Grændel, og nu, da han er overvundet, maae vi baade have Trang og Tid til at følge dem⁸⁰).

ad *Beow.* ll. 2024–69; *Bj. Dr.* (1820), pp. 181–85:

– midt i Sangen fortæller Bjovulf, i Anledning af Hrodgars Dotter [i. e. Freawaru], et heel mærkeligt Sagn, som det er ligesaa vanskeligt at forklare, som at forsvare i Digtet, hvor det afbryder Fortællingen om Grændel, uden at vi see mindste Grund dertil, med mindre Bjovulf ret vilde spænde Kongens Nysgierrighed paa Pine-Bænk⁸¹).

ad *Beow.* ll. 2910–3007; *Bj. Dr.* (1820), pp. 248–55:

Just ikke til Fordeel for Digtets Begivenhed, som her ikke vel taaler noget Op- hold, men dog til Fordeel for Historien [i. e. de historiske oplysninger] udbreder Sendebudet sig nu over den politiske Stilling, som om han stod i Parlamentet, og nævner de Farer, som fra tvende Sider true Landet, naar man faaer Heltens Død at vide⁸²).

ad *Beow.* ll. 499–606; *Bj. Dr.* (1820), pp. 47–56:

– angaaende Klammeriet mellem Helten og den Danske *Drost, Hunferd Eglav- søn*, da udmærker det sig vel ikke ved poetisk Skjønhed, men et saadant Mel- lemspil var dog aabenbar ganske paa sit Sted, selv i det beskedne Danmark, naar en fremmed Kæmpe traadte saa pralende frem og bad om Forlov til *ene* at be- kæmpe en Fiende, hele Garden ei turde gaae under Øine⁸³).

ad *Beow.* ll. 874–900; *Bj. Dr.* (1820), pp. 81–83:

Vist nok vilde Episoden om *Sigmund Volsung*, der fældte Dragen, været langt bedre paa sit Sted ved Bjovulfs Drage-Kamp, der netop afbrydes med uvedkom- mende Ting, men den støder dog ikke, hvor den staaer⁸⁴) –

ad *Beow.* ll. 1926–62; *Bj. Dr.* (1820), pp. 172–75:

Daarligst har Skjalden vel skildt sig ved – Episode[n] om de to Dronninger,

⁸⁰) *ibid.*, p. 239. I *Br. & Id.* IV (1841) motiveres episoden anderledes: »Dron- ning *Hildeborgs* Kvide, som Skjalden lader synge paa Borgen under Festen efter *Grændels* Fald, passer meget godt, da hun, ligesom *Hrodgar*, fik Hevn over sin Fiende –« (p. 516 f.).

⁸¹) *D-V* II (1817), p. 249. cf. *Br. & Id.* IV (1841), p. 519.

⁸²) *D-V* II (1817), p. 266. cf. *Br. & Id.* IV (1841), p. 522.

⁸³) *Br. & Id.* IV (1841), p. 516.

⁸⁴) *ibid.*, p. 512.

Higelaks og *Offas*, thi han synes, ligesaa lidt som *Shakspear*, at have havt Fingre til at tage fint og nænsomt paa *Damerne*⁸⁵) –

Dog, der er vanskeligheder med tekstfortolkningen, fortsætter Grundtvig. Disse vanskeligheder får ham til i oversigten af 1817 at gå let hen over episodens indhold (p. 248); men han benytter her lejligheden til at fastslå, at første del af digtet alligevel hænger bedst sammen:

Den 29de Sang [i. e. den moderne udgaves ll. 2144–2220] gjør Overgangen til de mørke Steder, ret som om Historien vilde hævne sig paa den gamle Skjald, fordi han ikke her sluttede sit Digt, som da vilde udgjort et saa fast og skønt sammenføiet Heelt, at i det Høieste kun den sidste Episode kunde ønskes borte: en Ulvejagt i Trylleskoven⁸⁶), som man ei saa let skulde vise Magen til. Dog har Historien, som sædvanlig, baaret sig fornuftig ad, og kun styret sin Hevn paa Digtet, ikke paa sig selv, og vi faae da finde os i, herefter at ansee Episoderne for Hovedsagen⁸⁷).

Selv om Grundtvig flere gange som her specielt kritiserer den sidste del af digtet⁸⁸), går mange udtalelser simpelthen ud på, at episodebehandlingen alt i alt ikke er kunstnerisk tilfredsstillende:

Episoderne ere for det meste smagløs, og tildeels i Billinger indskudte, hvorved Digtet taber sin Runding og en Deel af sin Klarhed⁸⁹).

– these episodes, which relate to historical traditions of the North, are rather unskillfully inserted⁹⁰).

⁸⁵) *ibid.*, p. 518 cf. p. 519 (Grundtvig er klar over, at de to dronninger har skullet sammenlignes). Kun i dette eks., hvor en kvinde (iflg. Grundtvig) dræber et udyr, synes at indgå en smagsdom over brud på »god tone«.

⁸⁶) Sidste episode før »de mørke Steder« handler om Ingeld og Freawaru (ll. 2024–69, cf. supra i teksten). Den næstsidste er den netop berørte (ll. 1926–62). Mon ikke Grundtvig med »Ulvejagten i Trylleskoven« (trods udtrykket »episode«) må mene jagten på Grendels moder (og genfortællingen af samme), som han siden gav udtryk for utilfredshed med: »– ja, for en Feils Skyld maa *Bjovulf* brydes baade med *Grændel* og hans *Moder*« (*Beowulfes Beorh* (1861), p. XXXI). Ad betegnelsen (Ulvejagt i Trylleskoven), cf. *Bj. Dr.* (1820): »Hvor Ulve kun, og andet Rak, Har deres Gang og Leie, Der færdes meest det Trolde-Pak, etc.« (p. 126) og *D-V II* (1817), p. 241 f. (»Toget – til den forfylede Skov«).

⁸⁷) *D-V II* (1817), p. 251. cf. *ibid.*, p. 271.

⁸⁸) cf. *Nordens Mythologi* (1832), p. 589; *Br. & Id. IV* (1841), p. 512, 522; *Beowulfes Beorh* (1861), p. XLII.

⁸⁹) *Bj. Dr.* (1820), p. LI.

⁹⁰) *Prospectus* (1830), p. 9. *these* (episodes) i stedet for *the* er en i teksten meningsforstyrrende fejl (»eventyr« og episoder sammenrodes), som evt. skyldes sammentrængning af stoffet, cf. *Grundtvig-ark.*, fasc. 315. I Rønnings danske oversættelse er fejlen rettet uden kommentar, cf. *Hist. Månedskrift V* (1885), p. 31.

Han er parat til at se, hvorledes anvendelsen af episoder i *Beowulf* kan tjene et formål:

Herved mindes vi om Drapens poetiske Side, der vel her som i alt ægte Nordisk er uopløselig forbundet med den Historiske, men dog fremspringende som i et *Konstværk*, hvor det historiske Sagn ikke er lagt til Grund eller behandlet som Hovedsag, men kun brugt til Støtte og Prydelse, eller rettere til Ramme for det *Helte-Speil*, Skjalden aabenbar vilde fremstille i *Bjovulf*⁹¹). I sin personlige vurdering kan han blot ikke mene, at kunstværket er lykkedes:

– vi maa smile, og, naar vi blive vildfarende, ærgre os lidt over den Ubehændighed og stundom Smagløshed, hvormed den gamle Drape-Smed indskyder sine fleste Episoder⁹²) –.

Mest positiv virker følgende udtalelse fra 1861 om (bl. a.) episodebehandlingen:

Bjovulfs-Drapens Skjald har nemlig ingenlunde villet nøies med at forbinde enkelte Optrin af Nordens Kæmpeliv fra *Skjold* til *Rolf* og fra den gamle *Hrædel* til den unge *Viglaf*, men har indvævet sine *Danske* og *Gothiske* Oldsagn, om ikke smagfuldt, saa dog snildt nok i Heltens storladne *Æventyr*, saa hele det *Gothiske Kæmpeliv* med dets *Ragnarok* speiler sig deri langt fuldere og klarere end i *Stærkoddens Rimkrønike* og *Volsungernes Sørgespil*⁹³) –.

Så nær kom Grundtvig Tolkien – i én blandt mange betragtninger. Men kort efter hedder det – og forbindelsen mellem de to synes atter bristet – »Heltens *æventyrlige* Kamp med *Trolden* – – og med *Ild-Dragen* – – savner al *poetisk* Forbindelse⁹⁴) –«.

Et andet problem for Grundtvig er digtets to halvdele.

V

I *D-V II* (1817) giver Grundtvig sin udførligste vurdering af *Beowulf* som kunstværk.

Omkvædet er »*Øiet saae ret, men Haanden tog fejl*«:

Digtet – – er et aandigt, kun ikke ret konstmæssig ordnet, Heelt – –.

⁹¹) *Br. & Id.* IV (1841), p. 511.

⁹²) *idem.* Modificeringen *fleste* mangler i *Grundtvig-ark.*, fasc. 312, nr. 6, bl. 30 v.

⁹³) *Beowulfes Beorh* (1861), p. XXX.

⁹⁴) *ibid.*, p. XXXI.

Dybt og omfattende var Skjaldens Blik, thi tre store Helteslægters, Skjoldungers, Skilfingers og Vægmundingers Liv og Idræt, vilde han fremstille i et sammenføiet Billede, saa at Vægmundingerne stode i Midten, som den egenlige Kæmpe-Stamme⁹⁵), der selv i Følelsen af sin Kraft udfordrer de hemmelige Magter, ved at opkaste sig til Skjoldungers Værn; undergraves af Skilfingerne, og segner for Naturens dybeste, giftigste Uhyre. Havde han nu enten inderlig følt, eller klart begrebet sit Syn, da vilde det Hele ordnet sig til et mesterlig Heelt⁹⁶);

Og Grundtvig foreslår selv, hvorledes det kunne være gjort:

maaskee vilde han i begge Tilfælde begyndt, som nu, med Skjoldungerne, men han vilde da ikke glemte dem, naar deres Lænker vare brudte, men ladet deres Klage tone med Viglafs over Bjovulfs Liig, og deres oplivede Stamme minde os om, at Helten ei havde levet forgiæves⁹⁷);

Dette ville have forhindret, at digtet faldt i to dele. Med henblik på episodebehandlingen fortsætter Grundtvig:

han vilde ikke have indflicket Fortællingen om Hrædningernes ulykkelige Stjerne og Kamp med Skilfingerne saa indviklet og afbrudt, paa upassende Stæder: midt i Drage-Kampen, i Viglafs Klage, og i Sørge-Tidenden om Heltens Død, men ladet den falde af sig selv, deels maaskee i Begyndelsen, deels ved Gothernes Fremkomst, og deels ved Bjovulfs Thron-Bestigelse⁹⁸).

Vi har da, konkluderer han:

– i dette Digt – et *episk Syn*, men intet *Epos* for os, vi have alle Bogstaverne [og Grundtvig ville egentlig nødig undvære noget], men de ere ei rettelig sammenlagde og sammenføiede til et stort *Billed-Ord*⁹⁹).

Grundtvig uddyber nu, hvad han forstår ved *det sande epos*:

Man seer, at jeg ved *Epos* forstaaer hvad Navnet udsiger – –. *Ordet* er, som Skriften lærer, og som vi nu kan fatte, det høieste og dybeste Udtryk for *Livets* Aabenbarelse, og den hele Historie maa betragtes som *Ordets Kamp til Seier*. Nu see vi da vel, at kun den hele Historie, beskuet i Sandheds Lys, udgør og udtrykker det sande Epos og Heltedigt, men ligesom hvert enkelt Menneske, kun mere og mindre mat og dunkelt, afbilder og betegner *Slægten*, saaledes afbilder

⁹⁵) Vægmundinger (og Hrædninger), i. e. geater, i. e. goter. Sml. citatet med *Nyeste Skilderie* (1815), nr. 65, sp. 1029: »– at Gotheerne skildres som Kraft-folket i Norden, som Venner med de rette Danske [i. e. Skjoldunger] men arvelige Fiender af de Svenske [i. e. Skilfinger], – det er den Forestilling af Folkeforholdet i det gamle Norden, som jeg, før jeg saae dette Digt, fandt mig ved Historiens Beskuelse nødt til at antage –«.

⁹⁶) *op. cit.*, p. 271 f.

⁹⁷) *ibid.*, p. 272.

⁹⁸) *idem.*

⁹⁹) *ibid.*, p. 273.

og betegner unægtelig enhver Begivenhed med Kamp og Seier, kun mere og mindre tydelig, den ene, store Bedrift i Tiden, som fuldføres ved Menneske-Slægten; beskues den aandig i Sandheds Lys, da oplives den til et synligt, sammentrængt Billede af hele Historien, og et Digt, som udtrykker en saadan Beskuelse, kan vi med samme Føie kalde et Epos, som vi kalde den enkelte Lem af Menneske-Slægten: et Menneske¹⁰⁰).

Hvorledes forholder nu *Beowulf* sig hertil? Skulle dette »første Forsøg i Christenheden paa at hæve den verdslige Historie til et Epos« være lykkedes, krævede det:

en historisk Vidskab, der var langt fra at tilhøre hine Dage, krævede en Indsigt i den Kamp mellem Sandhed og Løgn, der ligesaa vel, men ingenlunde ligesaa let, findes i Begivenhederne før som efter Christus. Naar altsaa Skjalden vilde prøve det Vovespil at samle hedenske Begivenheder til et Epos, uden dog selv at gjøre sig til Hedning, saae han ingen anden Udvei, end at tye til Eventyret, og derigennem sætte Begivenhederne i et Slags Forhold til den christelige Sandhed, derfor staae Eventyrene om Grændel og Dragen som Digtets Hoved-Indhold, som en Fortsættelse af Djævelens og de gamle Giganter Kamp imod Gud, der som Trolddom griber ind i Historien, og skal derved give den en høiere Betydning¹⁰¹).

Men ogsaa når han betragter *Beowulf* som dette store forsøg på at skabe, hvad han, Grundtvig, kalder det sande epos, må han som litteraturkritiker føje til:

Man seer let at denne Sammenknytning [altså af eventyr med historie] er kun paa det Løse, og den er ovenikiøbet kun halv, da Digteren har forsømt at sætte Eventyrene i Forbindelse, og forseet sig i at give Dragen tildeels Retten paa sin Side¹⁰²), men vi see ogsaa, at her dog er langt meer end man venter, og begriber let, hvorledes Digteren, med Øiet fæstet paa sin Helt (paa hvad han selv gad været) let kunde indbilde sig, at alt hvad der var bundet til ham, var ogsaa ved ham forbundet: let kunde forvekle Begivenhedens og Bedriftens Sammenhæng¹⁰³).

I *Bj. Dr.* (1820) får hans kritik af digtet lignende udtryk som her og supra (indirekte, i forsøget på at vejlede skjalden). Han nævner tre grunde til, at han må kalde »Digtet, som *Konst-Værk*, halv forulykket«: 1) »– naar Eventyr og Historie saaledes som her sammenblændes, da tabes den indvortes Eenhed«; 2) »Savnet af udvortes Eenhed, da Eventyrene om *Grændel* og *Stærkhjort* [i. e. dragen] ikke engang ere sammenkjædede, men holdes kun sammen af Helten, der har, saa

¹⁰⁰) *ibid.*, p. 273 f.

¹⁰¹) *ibid.*, p. 277 f.

¹⁰²) cf. supra, p. 21.

¹⁰³) *ibid.*, p. 278.

at sige, et i hver Haand«; 3) episodebehandlingen¹⁰⁴). Kemp Malone synes at overse, at alle tre anstødspunkter fremtræder klart også i *D-V II* (1817)¹⁰⁵). Blot er det første punkt her (i 1820) tydeligere specificeret. Det glider iøvrigt andre steder i baggrunden for punkt 2 og 3¹⁰⁶); men et vist forbehold over for »eventyret« gør sig jo gældende hos Grundtvig, som det allerede tidligere er blevet berørt.

Som digt, i. e. som kunstværk, lader *Beowulf* en del tilbage at ønske, fordi det ikke er blevet et organisk hele; her er det glippet for skjalden. Men Grundtvig spørger da sig selv, om »Digtet skal, som heelt, have anden Værdie, end den det ligefrem hjemler sig i *Digte-Konstens Historie*«¹⁰⁷). Hvorledes Malone end i sin tid har opfattet det netop citerede¹⁰⁸), er det klart, som Toldberg – uden at se konsekvensen – bemærker i sin anmeldelse, at Grundtvig ligesom *forskyder opmærksomheden*¹⁰⁹). I »*Digte-Konstens Historie*« har han placeret *Beowulf* med sine kritiske bemærkninger. Men har det anden værdi?:

– det kommer derpaa an, om der virkelig gives to Afsnit i den store Kamp, der kan siges at skygge i det dobbelte Eventyr, og det kan man vel ikke ganske nægte. Løgnens fiendtlige Forhold mod Sandheden viser sig nemlig: deels i dens Anfald paa Sandheds Rige, deels i det Dølgmaal den lægger paa Sandheds lovlige Eien-dom, med andre Ord: deels i Historien, og deels i Naturen, og nu kan vi ikke nægte, at Eventyrene, som Skyggeværk svare dertil, da Grændel staaer som Tidens, Dragen som Naturens onde Aand, og at det virkelig vil koste Mennesket sit jordiske Liv at dræbe Løgnen i Naturen (Midgards-Ormen) derfor kunde vel anføres stærkere Hjemmel end den nordiske Mythe om Ragna-Roke, skjøndt det slet ikke er umærkeligt at ogsaa den peger derpaa. Dog, dersom hine Eventyr ikke have, saa at sige, deres Grund i den Historie, de skulde bære og hæve med sig, kan deres Værdie ikke anslaaes synderlig høit, men har de derimod det; maa man finde det rimeligt, at Danmark paa en særegen Maade er knyttet til Historien, og Landet østen for Sundet til Naturen, da forvandle Eventyrene sig til foreløbige Skygger, til et Skygge-Rids af det Epos, Nordens Historie, beskuet i Sand-

¹⁰⁴) *op. cit.*, p. LI.

¹⁰⁵) »Grundtvig as *Beowulf* Critic«, *op. cit.*, p. 136. Hvert enkelt af de tre punkter kan – efter Grundtvigs mening – »be looked upon as a defect or flaw«.

¹⁰⁶) ad episoderne, cf. supra, afsnit IV. – ad digtets to halvdele, cf. *Prospectus* (1830), p. 9; *Br. & Id.* IV (1841), p. 511 f.: »Den poetiske Hoved-Indhold er – to hinanden i *Digtet* aldeles uvedkommende Æventyr, der kun forbindes ved *Helten* – – – to deilige *Digte*«; *Beowulfes Beorh* (1861), p. XXX f.

¹⁰⁷) *D-V II* (1817), p. 278 f.

¹⁰⁸) Malone oversætter: »To what extent the poem as a whole has a right to (poetic) worth beyond its value for the historian of poetry«, »Grundtvig as *Beowulf* Critic«, *op. cit.*, p. 132.

¹⁰⁹) *Grundtvig Studier*, 1948, p. 101. Grundtvigs »unfavourable criticism« kommer netop derved til at stå fast.

heds Lys, virkelig udgør, og da faar Digtet, som heelt, en *sand mythisk* Betydning¹¹⁰).

Som helt, som en helhed, får digtet her sin værdi. Men er vi ikke milelangt fra Tolkiens helhedsvurdering, eftersom Grundtvig sætter skel imellem, på den ene side, kunstværket *Beowulf* og, på den anden side, det digt, hvor »det Hele [har] langt Meer *at betyde*«¹¹¹). Den mytiske fortolkning medfører ikke, at kunstværket bliver helt.

Grundtvig fortsætter:

Nu vil jeg mene, det er saa, og har jeg Ret, da glemme vi Digterens Kunstner-Brøst,

kritikken står fast: hånden tog fejl!

over at beundre hans *Øie*, der i Tusmørket saa godt forstod at skielne, hvad Fornuften endnu neppe er i Stand til at adskille og sammensætte i sin Orden¹¹²).

Hvorfor står Tolkiens mulighed ikke Grundtvig åben? Det er vel rigtigt at pege på blandingen af klassicistiske og romantiske elementer (cf. Malone) i hans kriterier for god kunst. Fra en anden synsvinkel kunne et forsøg på, som her, at skelne mellem kunstnerisk værdi og mytisk betydning imidlertid ses som et udtryk for redelighed i en objektiv betragtning af et foreliggende digt. Et forsøg af denne art ville være i samklang med den udgangsposition, Grundtvig vedkender sig som mytefortolker (cf. infra, VI). Men forsøget er vanskeligt. Hvor skal han egentlig sætte grænsen mellem det ene og det andet? For myten har jo sin uafviselige plads også inden for kunstværkets rammer, mener Grundtvig bestemt – på grund af det eventyrlige, på grund af uhyrekampene. Og her er han muligvis hildet af forhåndsforfølelser over for »eventyret«, som måske nogle af de forskere er det, der nok afviser en tidligere betegnelse »barbarisk«, men (helst) gør det ved at substituere »symbolsk«. Grundtvig ræsonnerer således i 1815:

¹¹⁰) *D-V II* (1817), p. 279.

¹¹¹) *Bj. Dr.* (1820), p. LII. Den mytiske betydning, han her (p. L f.) tillægger digtet, falder i tråd med den ovenfor citerede.

¹¹²) *D-V II* (1817), p. 280. Toldberg ser (med henvisning til *D-V II* (1817), p. 251 og 271) Grundtvigs utilfredshed med dragekampen betinget af »hans eksistentielle behov« (Beowulf dør), *Grundtvigs Symbolverden* (Kbh. 1950), p. 154. I *D-V II* (1817) er, som jeg har illustreret med mange citater, digterens »Kunstner-Brøst« konsekvent fastholdt. Manglende forbindelse mellem de to dele af digtet er, tillige med episodebehandlingen i specielt sidste del, en særdeles væsentlig grund til at mene, at digtet – kunstværket – kunne undvære dragekampen.

At Saxo Intet har om Grændel er begribeligt nok, thi at saavel Bjovulfs Kamp med ham som med Dragen er et Eventyr, der i det Høieste har mythisk Betydning, er jo aabenbart¹¹³).

I *Br. & Id.* IV (1841) illustrerer han, hvor »kæmpemenneskeligt« Beowulf bevæger sig mellem skjoldunger og geater, og fortsætter:

– og gjør da alligevel *Bjovulfs* Hoved-Bedrifter ham paa en Maade til en *mythisk* Person, maa det nødvendig være til en Saadan, som *Odysseus* og alle Heltene for *Troja*, eller som *Sigurd Fofners-Bane* og *Stærkodder*, en Folke-Helt altsaa, der i sit æventyrlige Levnetsløb skal udtrykke hele sin Folke-Stammes historiske Bedrift og Heltegierning¹¹⁴).

I *Beowulfes Beorh* (1861) placeres Beowulf på lignende måde. I det følgende omtales hans attributter som eventyrlige og – myteskabende:

– naar de *Gothiske Oldsagn* om Kong *Hrædel* og hans Æt er ægte, da maa *Bjovulf*, trods sit sære Navn og sin æventyrlige Skikkelse, ogsaa nyde godt deraf, uden at hans Tredivemands-Styrke maa komme ham mere til Eftertale end *Stærkodders* tre Par Arme og tre *Aarhundreders* Alder, der kun er dem skiænkede som mythiske *Stillings-Mænd* for hele *Gothe-Stammen*¹¹⁵).

Men myten *i* digtet tillader ikke Grundtvig at identificere en vurdering af kunstværket som helhed med en tolkning af helheden som myte.

I et udkast til *Br. & Id.* IV (1841), som ligger den trykte tekst særdeles nær, støder man på en rettelse, som måske har en smule relevans i denne forbindelse. Grundtvig henstiller til de *Beowulf*-forskere, der ingen forstand har derpå, smukt at holde sig fra »det *Poetiske*«, men indføjer så: »[det] *Mythiske* og [*Poetiske*]«¹¹⁶). I forlængelse heraf – i udkast og tekst – nævner han kort efter både »Poesien og Mythologien«; – Sigurd, Stærkodder og Beowulf er »alle Tre – *Gothe-Folkets* æventyrlige Mærkes-Mænd« i. e. de er mytiske – »men dog har de aabenbar *poetisk* hver sit eget Ansigt¹¹⁷) –«. Og i sin *mytologi* konstaterer Grundtvig, at slutningen af *Beowulf* – »Liig-Begængelsen – – med Alt hvad der gjør den uforglemmelig for poetiske Læsere, hører vel væsenlig til Drapen, men ei til Mythologien¹¹⁸) –«.

Digt kan være ét, myte (og dertil knyttet fortolkning) noget andet.

¹¹³) *Nyeste Skilderie* (1815), nr. 65, sp. 1030.

¹¹⁴) *op. cit.*, p. 489.

¹¹⁵) *op. cit.*, p. XXXIV.

¹¹⁶) *Grundtvig-ark.*, fasc. 312, nr. 4, bl. 19 r.

¹¹⁷) *Br. & Id.* IV (1841), p. 490 f.

¹¹⁸) *Nordens Mytologi* (1832), p. 590.

Grundtvigs mytiske *Beowulf*-betragtning kan allerede i 1817 og –20 siges at have forbindelse med den anskuelse, som – i ny formulering af mytens aktualitet – kommer til udtryk gennem følgende tænkte dialog fra fortalen til *Nordens Mythologi* (1832):

[læseren:] det kan være pudsigt nok, hvad du [i. e. *Nordens Mythologi*] vil indbilde os, ligger i de gamle Æventyr; men det er klart at det er Noget, de gamle Mythe-Smede aldrig drømde om, og derfor er din hele Anskuelse død og magtesløs.

[svar:] sæt nu ogsaa, at jeg med Hexe-Konster havde forgjort nogle gamle Potte-Skaar fra *Brænd-Old* og *Høi-Old*, som Folk kun brugte til at bære en Gnist Ild, tage en Taar Vand og lægge en Smule Aske i, sæt at jeg havde forgjort dem til *Speile* baade for det Nordiske og det Universal-Historiske Menneske-Liv, saa var det jo dog ingen Misgierning og heller ingen Ulykke, da den historisk-poetiske Selv-Betragtning deri blev lige nyttig og lige kraftig¹¹⁹).

Grundtvig vedkender sig sit udgangspunkt, karakteriserer det klart, hvilket vil sige, at et videnskabeligt argument imod hans fremgangsmåde ikke har nogen relevans.

Mens hans vurdering af *Beowulf* som kunstværk ikke ændres, er der intet overraskende i, at han gennem årene kan supplere eller variere den mytiske betydning, han i 1817 og –20 gav uhyrekampene.

En artikel i *Danskeren* lader simpelthen *Beowulf*-digtet som helhed glide i baggrunden, for »kun *Hælsten* af Heltedigtet spiller paa *Danmark*«¹²⁰), og denne halvdel vil Grundtvig bruge. »*Trolden Grændel* og hans *Moder*« er nemlig »det mest træffende Billede, man kan ønske sig paa *Tysken* i *Danmark*, naar den bare kan faae Skam, ligesom *Grændel* og hans *Moder* fik«¹²¹). Danskerne skal vågne. Om Grendel hedder det, at han »dyssede med sin sorte Konster alle Kæmperne endnu dybere i Søvn«¹²²).

Beowulfs første bedrift afbilder »*Danmarks Redning af en forhexet Dvale*«, siger Grundtvig i *Nordens Mythologi*¹²³), og i samme værk pointerede han:

– Læseren bedes at huske, det for os gjør liden eller ingen Forskiel, hvad der

¹¹⁹) *op. cit.*, p. XXII f.

¹²⁰) »Trolden Grændel og hans Moder i Danmark«, *Danskeren* III (1850), p. 229.

¹²¹) *ibid.*, p. 227, cf. *Br. & Id.* IV (1841), p. 524.

¹²²) *ibid.* (*Danskeren* III), p. 232.

¹²³) *op. cit.*, p. 591. cf. *Græsk og Nordisk Mythologi for Ungdommen* (1847), p. 257: »– det indsovede Danmark«; *Beowulfes Beorh* (1861), p. XXX: »Opvækkelsen af det indslumrede Heltemod«.

svævede for Mythe-Smeden, naar kun hvad vi lægge i Mythen er godt at giemme, og ligger *magelig* i den¹²⁴).

Men ligger nu »Danmarks Redning af en forhexet Dvale« »magelig« i første uhyrekamp i *Beowulf*? Danmarks redning, ja – dvale, ja (for så vidt som danskerne intet udretter mod Grendel); men forhekset? I første omgang studser man måske, men konstaterer så: nå, ja, Grundtvig måtte dreje det foreliggende stof og lade det onde (uhyre) få magt, netop fordi det ligesom på forhånd havde fået indpas i danskernes sind, lullet dem i søvn, forhekset dem; på den måde bliver det klart, hvorfor geaterne kan komme til undsætning, være stærkere. – Men Grundtvig drejer ikke sit stof, ændrer ikke digtet – i hvert fald ikke bevidst. Nøglen til forståelse heraf ligger i hans oversættelse af *Beow.* l. 600 a: *swefeð ond sendep.* Man ville formodentlig være i overensstemmelse med Dobbie, der behandler forskernes forskellige forsøg på at klare *sendep*¹²⁵), om man oversatte: han (i. e. Grendel) »sender i døden og dræber«, altså lod verberne sige nogenlunde det samme. Thorkelins tekst har *swefed onsendep*¹²⁶). Grundtvig ændrer – og en lang række forskere har følt sig nødsaget til emendation af halvverset – til *swefen onsendep* og kan så i sit eget digt oversætte:

Kun Søvn han paa jer kaster,
Jer Helsot er en *Døs*¹²⁷).

I 1861 er han klar over, at Thorkelins tekst på dette sted ikke stemmer med håndskriftets, men fastholder sin læsemåde, idet han sætter halvverset i forbindelse med det følgende (l. 601 a):

swefen on-sendeð
(sæcce ne wéneð)
tó Gár-Denum,

og han kommenterer (over for Thorpe og Grein): »Meningen maa være, at Trolde kaster Søvn paa Danskerne« (*tó Gár-Denum*)¹²⁸).

Selv om Grundtvig ikke har fået medhold i nyere *Beowulf*-forskning, kan hans læsemåde, når man tager forskernes store vanskeligheder med halvverset i betragtning, ikke kaldes umulig. Man kunne til støtte for hans opfattelse af stedet nævne, at det senere i digtet udtrykkeligt siges,

¹²⁴) *op. cit.*, p. 416.

¹²⁵) Dobbie, *op. cit.*, p. 147.

¹²⁶) Thorkelin, *op. cit.*, p. 47.

¹²⁷) *Bj. Dr.* (1820), p. 56 og p. 275, n. 44 b.

¹²⁸) *Beowulfes Beorh* (1861), p. 122 f.

at onskaben kan ramme en mand i sjælen, når søvnen er fast¹²⁹), og videre, om man fastholder håndskriftets læsemåde, at betydningen af vb. *swebban* primært er »send to sleep, lull«¹³⁰).

Men i hvert fald – i et tilfælde af denne art kunne det være Grundtvig magtpåliggende at fastholde forbindelsen mellem videnskab og mytefortolkning. I sin sidste oversættelse kan han stå ved: Jer Helsot er en Døs¹³¹).

Om dragekampen som myte kan Grundtvig foreslå forskelligt:

Hvad nu endelig *Bjovulfs* sidste Æventyr angaaer, da veed jeg ikke, om Skjalden deri har bedst afbildet *Gothens Kamp* om de Romerske Liggendefæ, der kostede ham Livet udenlands, eller peget paa den Kamp, der end kan forestaae, om Skattene, *Kronos* skal have nedgravet i *Norden* selv –¹³²).

»Hver nyde som han nemmer!«¹³³).

VII

Når Grundtvig har beskæftiget sig med *Beowulf* har han være videnskabsmand, litteraturkritiker, mytefortolker, uden at det er muligt at

¹²⁹) *Beow.* l. 1740 ff.

¹³⁰) cf. Bosworth-Toller, *An Anglo-Saxon Dictionary* (1898), p. 945.

¹³¹) *Bjovulvs-Drapen* (1865), p. 48. Det må navnlig skyldes den anførte stillingtagen til *Beow.* l. 600 f., når Grundtvig mener, han kan fastholde sin gendigtning af *Beow.* l. 703 b ff. For allerede i *Bj. Dr.* (1820) er han (uden helt at forstå stedet) klar over, at den tekstændring, han foreslår (cf. p. 277, n. 52) er tvivlsom, selv om den kan underbygge:

Fienden skiød, og Skuddet gjaldt
Kæmpers Øien-Laage,
Søvnen flux da overfaldt
Dem der burde vaage;

Bj. Dr. (1820), p. 67 og *Bjovulvs-Drapen* (1865), p. 57. cf. *Beowulfes Beorh* (1861), p. 24, l. 1400 ff. (tekst som Dobbie).

¹³²) *Nordens Mythologi* (1832), p. 593. cf. *Græsk og Nordisk Mythologi* – (1847), p. 259: »– det er rimeligt nok, at de *hjemmeværende* Gother havde en *Dragekamp*, der svarede til de *Udvandrede*, – – – men den Kamp, der netop nu i *Norden* føres med Dragen, som ruger over Arilds-Guldet, speiler sig allenfalds i den Gamle; og *Beowulfes Beorh* (1861), p. XXXI: *Beowulf* illustrerer, hvorledes det i virkeligheden gik »med Gothernes verdensberømte Kamp for at vække *Nordens Valkyrie* i Hjemmet [cf. supra (digtets første del)] og fravriste den *Romerske Drage* sit Rov«.

ad »*Gothens Kamp* om de romerske Liggendefæ«, cf. også *Brage-Snak*, p. 344 f. ad »*Kronos-Skattene*«, cf. f. eks. »Et Par Ord om Oldgrandskning«, *D-V* III (1817), p. 186 f.; *Brage-Snak*, bl. a. p. 306 f.; og digtet »*Kronos-Skatten*« (*Poetiske Skrifter* VI, p. 477).

¹³³) *Nordens Mythologi*, p. 594, og *Brage-Snak*, p. 172.

konstatere, at i dette eller hint værk er han udelukkende det ene eller det andet¹³⁴).

Han beundrer digtet for mange ting:

– det er et Konst-Værk i samme Aand og Stil, som hvad man i Konsten kalder Gothisk; thi det er høit og dristigt, udført selv i de mindste Dele med Sindrigheid og kjærlig Flid; – – –

Ypperlig kalder jeg endelig Fremstillingen, thi Talen er trohjertig, uden at have den tydske Vidtløftighed, og uden, ved Kortheden at blive mørk som saa tit i de Eddiske Digte; den er blomstrende, uden, som de senere islandske Vers, at vrimle af haartrukne Lignelser. Føier man hertil Digtets Ærbarhed, dets Inderlighed mangansteds, og dets religiøse Grund-Tone, da maa man vel bekjende, det er i alle Maader et udmærket Oldtids-Minde –¹³⁵).

– it is not on account of the wrestling with Grændel, or the combat with Starcheort, the dragon, I admire Beowulf and term it a gothic Epos, but for something else, that every sensible reader of the poem will discover himself much more easily than I shall be able to describe it. Thus, it is not only [] by the plain but animated dialogues, [] the beautiful descriptions, and the lofty sentiments we are reminded of something like a Gothic Homer, but the chief characters of Beowulf the hero, [] Wiglaf his young friend, and Hrothgar the royal philosopher, are [] drawn so lively, that we think it no wonder, there [] one day should appear a master like Shakspear, where the children so boldly attempted master-strokes¹³⁶).

Men om skjalden siger han »in the quality of an artist I [] should never venture to recommend him«¹³⁷).

»I am not among the wholehearted admirers of the construction of the poem –« slutter Sisam, en anden kendt as. forsker, sig til – men små 130 år senere¹³⁸) – og placerer os med sin formulering midt i en aktuel debat. Havde det for Grundtvig nogen virkelig relevans at forsøge – som Sisam og andre – at nærme sig »the level of the Anglo-Saxon audience for whom the poem was made«¹³⁹)?

Når han så mange steder, som tilfældet er, kommer ind på den as. skjalds eventuelle (manglende) kontakt med den udformning, han selv vælger at give sine mytefortolkninger, kunne det blandt andet være et udtryk for en vis fornemmelse af ansvar over for digtets rod i et andet miljø. Det kan hedde:

¹³⁴) En behandling af emnet »Grundtvig som *Beowulf*-kritiker« synes derfor at måtte sprænge en streng rubricering af Grundtvig-materialet. Se kap. »Tolkningens vilkaar« i Toldberg, *Grundtvigs Symbolverden* (spec. p. 110).

¹³⁵) *Bj. Dr.* (1820), p. LII.

¹³⁶) *Grundtvig-ark.*, fasc. 315, bl. 4 v og 5 r.

¹³⁷) *ibid.*, bl. 4 v.

¹³⁸) Sisam, *op. cit.*, p. 137.

¹³⁹) Sisam, *ibid.*, p. 129.

Oldtidens Myther, som aldrig har været mere værdt end man kunne føle, laae i dem, er os ogsaa videnskabelig kun saameget værdt, som vi kan see i dem --.

Naar vi derfor indtil videre lade det staae ved sit Værd, hvad de gamle Seere enten i Phenix-Mythen eller i nogen Anden vilde fremstille, da er det ingenlunde, fordi vi troe det mueligt, at de begeistredes selv af og stræbde at begeistre Alle med ingen Ting i Grunden, men kun fordi det, efter Sagens Natur, er os umueligt at bevise, hvad de gamle Skjalde tænkte, og fordi det til Lykke ingen Forskiel gjør paa Nytten og Fornøielsen, vi kan have af Oldtidens Billedsprog, enten Mesterne for det tænkte lidt eller meget derved, naar det ligefuldt er skikket til at giemme og levende udtrykke store og dybe Tanker¹⁴⁰).

Eller, i forbindelse med hans to fortolkninger af dragekampen (cf. supra):

– at begge Dele kan speile sig deri, det seer jeg nok, og det var formodenlig Hoved-Sagen i Drape-Smedens Øine, siden det er saa i alle Skjaldes, der netop blive sande Spaamænd, fordi de ikke drive Sandsiger-Handværket, men har kun deres store Fornøielse af at see Tider og Begivenheder speile sig i hinanden, og lade, naar de rime derom, hver nyde som han nemmer¹⁴¹).

Grundtvig kommer i forbindelse med den as. digters miljø først og fremmest gennem det levende ord. I kapitlet om *Myther* – det levende – og *Mythologier* – bogstaven, pointerer han:

– baade er det mundtlige Ord det Første og Naturligste, og – selv *Iliaden* [og efter Grundtvigs mening selvfølgelig ogsaa *Beowulf*] var hørt længe før den blev læst –¹⁴²).

Der er vel langt til den *mundtlige teori*; men et grundtræk er fælles: tanken om et levende miljø. Grundtvig tænker sig *Beowulf* som en skjalds inspirerede frembringelse; de as. tilhørere har lyttet og ladet sig rive med, som han, Grundtvig selv har gjort det.

Angelsakserens hensigt med *Beowulf*? Grundtvig svarede engang således:

– om jeg kjender Fortidens Digtere ret, vare de sig med slige Arbejder ingen anden Hensigt bevidste, end at fornøie sig selv og andre –¹⁴³).

Har han mon ikke forestillet sig – og derigennem forstået sin egen kritik af kunstværket – en skjald, der med strålende fremstillingsevne, med sans for at udbygge sit kvad med episoder, men med liden inter-

¹⁴⁰) *Phenix-Fuglen* (1840), p. 18.

¹⁴¹) *Nordens Mythologi* (1832), p. 593 f.

¹⁴²) *ibid.*, p. 49.

¹⁴³) *D-V* II (1817), p. 288.

esse for den kunstneriske helhed (strukturen), foredrog først én fortælling, *siden* en anden, om helten Beowulf?

Som *Beowulf*-forskerens memento, med evig aktualitet – en erindring om, hvor vanskeligt det er at få en anden tids instrument til at klinge som det en gang klang, men ikke om, at man skal lade det ligge – kunne man til slut citere Grundtvigs bemærkning fra 1817:

– ja, er ikke virkelig det hele Digt en Brand udrevet af Ilden, en Guld-Harpe fra Hedenold, hvis Strænge sprang, og hvis Skruer smeltede i Luen!¹⁴⁴).

¹⁴⁴) *D-V II* (1817), p. 270 f.